

Amalek: Eradicating Evil

נתיבות

פורים

שלום

סא

1 זכר עמלק, וכל פרט ממחיית עמלק הוא ענין נצח ושייך לכל שנה ושנה משפחה ומשפחה ודור ודור. בכל משפחה יש שורש רע השייך לקליפת עמלק, שעל זה נאמרה מצות מחיית עמלק. וכן בכל שנה דוד ירע מיוחד השייך לקליפת עמלק שצריך לעקור ולמותו. וכן בכל פרט יש את נקודת הרע שבקרבו אשר לא ינוח ולא יסקוט שמפתה אותו למעשים רעים ומרחיקו מאביו שבשמים. וזו מצות היום של פורים, מחיית עמלק היא נקודת הרע שבאים.

2 ויש לומר ביתר ביאור. דהנה ענין מחיית עמלק כמאה"כ מלחמה לז' בעמלק מדור דור, וכן המצוה זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח, לא מצינו עוד כדוגמתו, שאם חטאו אלו העמלקים שיצאו ממצרים נשאה מצוה למחות זרע עמלק אחרי אלפי שנים ועד שמלחמה לה' בעמלק, אלא הב' כי עמלק הוא עצם הרע של העולם. ולא מפני שעשה לנו רעות, שכן יש הרבה אומות שעשו לנו רוב רעות ואין

לנו חשבונות עמהם למחות את הדורות הבאים. אלא עמלק הוא הכנגד של עם ישראל שהם עצם נקודת הטוב של העולם, וזה לעומת זה עשה א', הרע נגד הטוב. ומשום כך יצא להלחם עם ישראל, לא מפני שהיתה לו איוו מטרה במלחמה זו לכבוש מהם או להתגונן מפני שירא מהם, אלא מלחמת הרע נגד הטוב, ומלחמה כזו היא נצחית, שהעצם אינו משתנה גם אחרי אלפי דורות. עד שיהיה התיקון הגמור ששלטון הטוב יכבוש את העולם, בביאת המשיח שיגאל את העולם מהרע וימחה את הרע במחיית עמלק.

3 וע"ד העבודה הרי זה שייך לכל אחד, לעקור את נקודת הרע של קליפת עמלק אשר בתוכו, שזה עיקר יעודו ותפקידו ולשם כך ירד לעולם, וכל מאבק היצה"ר אתו הוא בעיקר בנקודה הזאת. ורבותה"ק אמרו כי את הנקודה העיקרית שבשבילה ירד האדם לעולם אי אפשר לעקור כי אם במס"נ. וכן אמרו שעל נקודה זו יש ענין ייחודי ואל יעבור. וכמו שיש בחי' משיח בכללות העולם שיגאל את העולם ממצב הרע, כן שייכת בחי' זו אצל כל אחד בגאולתו הפרטית, ובפורים שעשה לנו נסים בימים ההם מסוגל לעקור נקודת הרע שאצל כל אחד.

2 ולאור זה שכל הפגם של יובא עמלק היה משום שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין, התיקון ומחיית עמלק הוא השרשת האמונה שנגרש כי יש ה' בקרבנו בכל התנאים והמצבים. וכמו שבכללות עם ישראל ע"י אמונה שהורה המשיח את הישועה עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים אליהם, כמ"כ בעניני הפרט. כאשר אדם עובר משבר נפשי שהרע משתלט עליו, וכל העצות הנמרצות לא מועילות לו, ונפשו שבורה בקרבו, בבחי' א' אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי, וכמה ששופך יותר דמו כמים ומקבל כל מיני קבלות והחלטות אינו רואה סימן ברכה, והוא מדוכדך ושבור ועומד אין אונים. במצבים כאלו יש רק עצה אחת, כך בטחו אבותינו בטחו ותפלטמו, כך בטחו ולא בושו. מקור הבטחון הוא כי השי"ת הוא עם יהודי בצרה בגשמיית

3 וברוחניות. הבטחון מציל יהודי אפילו בשעה שהתפלול לא מתקבלות, כי כך בטחו ולא בושו. הכח שעוקר את נקודת הרע שהשתלטה על האדם היא האמונה והבטחון בנצחון הסופי של הטוב על הרע, וכן האמונה בקשר שבין יהודי לאביו שבשמים שמים רבים הם התאוות הרעות לא יוכלו לכבות את האהבה, ובכח הדביקות הזאת יגרש את הרע, כי המחובר לטהור טהור.

4 והיום המסוגל למחיית העמלק הפנימי הוא יום אחת בשנה, ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. וכל הפושט יד לקבל עליו שלטון הקדושה נותנים לו. וכל אותן נקודות הרע שבאדם שבכל השנה אינו מסוגל לכבושם תחת ידו, הרי היום הזה אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם שהטוב משתלט על הרע, ובו מתגלה כי בכל המצבים יש ה' בקרבנו, בכחו לפעול גדולות ולהמשיך הנהגה שלמעלה מהטבע. וכל זה ע"י אמונה ובטחון בה' ואמונה בקדושת היום.

3 והרקע להשגת המדרגה הזאת אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, שהיא סגולת היום להשתלט על נקודת הרע שבתוכו, הוא אהבה ואחדות בין איש לרעהו. כמס"נ לך כנוס את כל היהודים שיתאחדו כולם יחד, וכן כתוב אח"כ נקהלו היהודים בעריהם. כל עניניהם היו בהקהל לעמוד נגד האויב, כי אין בכח היחיד לנצחו. וכמ"ד בספרי (פ' תצא) עה"פ כי תצא מחנה על אויבך, כל יציאתך למלחמה לא תהיה אלא במחנה. ורבותה"ק אמרו, אל תהי רשע בפני עצמך (אבות ב), אפילו אם הנך רשע ח"ו אל תהא בפני עצמך, אלא תהיה דבוק ומקושר לחברותא ולידיא ה'. הקליפות והס"א הם מסטרא דפרודא, שאז שורים דינים על האדם, וכשמתאחד ומתכלל עם יהודים נמתקים כל הדינים. והתאחדותם היתה תיקון לדברי המן ישנו עם אחד מפורד ומפורד, שזה היה הרקע שישלטו בהם האויבים. ולך כנוס את כל היהודים הוא הרקע לאשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. וזה גם הרקע לקימו וקבלו היהודים שקימו מה שקבלו כבר, כמו שבמעמד הר סיני הרקע לקבלת התורה היה כמס"נ ויחן שם ישראל נגד ההר ודרשו חז"ל כאיש אחד בלב אחד. וכמו בכללות

עם ישראל כן אצל כל אחד ואחד, התנאי לזכות לאשר ישלטו היהודים על נקודת הרע שבתוכו הוא להיות דבוק לחברים יראי ה'.

דרש מרדכי

רפו

4 בדברי הכתובים מתבאר באריכות שאסור לחמול על עמלק ואסור להשאיר ממנו זכר, במלחמה זו יש לנקוט במידת האכזריות, כי המרחם על האכזרים סופו להתאכזר על הרחמנים ובה ביאר הגאון רבי יעקב משה חרל"פ זצ"ל את הטעם למצות מתנות לאביונים ומשלוח מנות איש לרעהו בפורים, להרבות אהבה ואחווה וחמלה על העניים, להראות כי למרות שבפורים אנו עסוקים במלחמת עמלק אין זו מלחמה מפני מידת האכזריות, אלא בני ישראל הם רחמנים בני רחמנים נתבעים ונותנים, סכומי כסף אדירים מתגלגלים כל

שנה בקופות הצדקה בשביל מצוה זו, ללמדינו כי מלחמת עמלק אינה אכזריות לשמה ח"ו, אלא כי המרחם על האכזרים סופו להתאכזר על הרחמנים, אדרבה מכח מידת הרחמנות אנו מתאכזרים על עמלק.

ו. וכמו כן יש להבין, מדוע תקנו לנו חכמים מצוה מיוחדת המסתעפת לחג הפורים והיא מצות קריאת פרשת "זכור", אחר שעצם המצוה שייכת לכל ימות השנה, והוא אחד מעשר זכירות שיש מצוה לזכורם בכל זמן.

6 עבודת

שבת זכור

עבודה

רג

והנה במדת השקר ישנן שתי בחינות, בחינת "שקר" ובחינת "שוא".
שקר היינו, כאשר האדם יודע ומכיר בעצמו שהדבר הזה דבר שקר הוא, אלא שכל לפחות ולרמות את אחרים בשקריו, כמו עשו, כאשר היה נד ומרמה את אביו צפיו, האין מעשרין את המלח ואת הסבן וגו', ידע הוא עצמו ששקר ענה צפיו. ואם האדם מתנהג בדרך זה זמן רב, ואינו עובד לתקן דרכי השקר שלו להתדבק במדת האמת, אזי נופל לקליפת גרושה יותר מזה, הנקרא בחינת "שוא", שפירושו שמרמה גם את עצמו, דהיינו שאינו רואה להכיר ולהודות במעשי השקר שלו, אלא אומר על השקר שזהו האמת, וכמו שכתוב (ישעי' ה' י"ג) הוי האומרים לרע טוב ולטוב

7 ובחות הקליפות הרעות הללו, של בחינת

שקר ושוא שהיו מוטבעים בעשו ירש ושאר ממנו עמלק בן בנו, וזהו הרמו במה שנאמר בעמלק (שמות י"ו ט"ו), כי יד על "כס י-ה", שקליפת עמלק הימה, לכסות את בחינת י-ה, היינו לכסות ולהסתיר אלהותו ית', שהאדם לא ירגיש אם הוא הולך בדרך ה' או לא, אלא הכל יהיה שוה בעיניו, רע או טוב שקר או אמת, שאף אם עושה מעשה רע, יכסה ויתרץ את מעשיו לומר שעשה מעשה טוב, ויאמר על השקר שהוא האמת.

וזהו גם הענין מה שנאמר בעמלק (דברים כ"ה י"ט), אשר קרץ בדרך, היינו שכן טומאתו של עמלק היה, לקרר את לב האדם, שלא יתפעל בקרבו ממעשה רע אשר עשה, ולא יכאב לבבו על זה, אלא בעת שהיה לו לשוב לבו בקרבו ולהתחרט על איזו מעשה רע, יאמר שבאמת היה זאת מעשה טוב, וממילא אין לו על מה לשוב, וזהו כח השוא.

וזהו ענין מצות מחיית עמלק, שנצטוונו למחות זכרו בכל דור ודור במחשבה דיבור ומעשה. כי כל הכחות הרעים הללו של עמלק, הן כח הגאווה והחוצפה, והן כח השוא והשקר שנלמח ממדת הגאווה, מושרשים בכל אחד מישראל בכל דור ודור, שעל זה נאמר (שמות י"ו ט"ו) מלחמה לה' בעמלק מדור דור, היינו שבכל אדם מושרשים בטבע הכחות הרעים של עמלק, כי בכל אדם מושרש ענין הגאווה וההתנשאות הזה של עמלק הטמא (עי' מניגה י"ג ע"ג), כמו שאנו רואים הרבה פעמים, שהאדם אינו יכול לשוב כאשר רואה שחזירו מלחמה ומתגדל יותר ממנו, אף שחזירו לא עשה לו שום רע. ומפני מדה זו של גאווה, אינו רואה להכיר ולהודות בעצמו שעשה מעשה רע, אלא אם עשה איזו עוולה או חטא, הוא מתרץ עצמו בצלף מיני תירוטים, שהוא אינו אשם בדבר, אלא זאת גרם לו וזאת גרם לו, ולפעמים עוד ימצא להלביש את מעשיו בלבוש של קדושה, שהיה צריך לעשות כן לשם שמים. וזהו כח השוא של עמלק, דעת דקליפה, שמונע את האדם מלהגדיל בין טוב לרע, וזהו מלחמה לה' בעמלק מדור דור, שבכל דור ודור צריך האדם לטהר כל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו, מן הכחות הללו של קליפת עמלק המוטבעים בו.

10 וזהו ענין מצות השמחה שנצטוונו לשמח

ביומי הפורים האלו, כי כאשר האדם זוכה לטהר את לבבו מן הכחות הרעים של קליפת עמלק, מתעוררות על ידי זה בלבוש שמחה וחדוה רבה, שמחה פנימית הבאה מטהרת הלב, כי מדת העצבות צאה ממה שהאדם מרגיש שחסר לו איזה דבר, והוא ברוגז ובכעס על שיש לחזירו יותר ממנו, ועל שחזירו זכה לגדולה יותר ממנו, אבל כאשר האדם מטהר לבבו ממדות רעות אלו, ולבבו נכנע בקרבו, והוא מודה בחטאותיו ומכיר בשפל מצבו, שעדיין לא ילא ידי חובתו כלפי שמיא, אזי הוא חמיד בשמחה ובטוב לבב במה שיש לו, כי גם מה שיש לו, הרי לא בא לו מזד דין, אלא בחסד חנם מאת הבורא ב"ה, ולכן הוא מודה ומשבח לה' בשמחה רבה על כל נשימה ונשימה, שהקב"ה מחיה אותו ברוב רחמיו וחסדיו, וכל שכן שלא יתעצב על מה שחסר לו.

ישורש כח השוא הזה של עשו ועמלק, נלמח ממדת הגאווה, כי מדת הגיאות היא השורש המונע את האדם מלהודות שעשה מעשה רע, ושאריך לשוב על חטאותיו. ולכן מצונו (לקי"ח בשלח) דעמלק בגימטריא ר"ס, כי שורש קליפת עמלק, היא ענין התרוממות והתנשאות בגאווה וחוצפה, כמו שמצינו שכל האומות לא ילא למלחמה נגד ישראל, אלא כאשר בני ישראל באו לגבולם לכבוש ארצם, אבל עמלק בא להילחם עם ישראל ברפידים, בעת שבני ישראל הלכו בדרך במדבר שממה, רחוק מגבולות בני אדם, בא עמלק וקפץ לשם, כמו שאמרנו במדרש (תנחומא ח"א ט"ו) ארבע מאות פרסה פסע עמלק ובא להלחם עם ישראל ברפידים, וזהו מפני האמור, כי שורש קליפת עמלק הוא גאווה וחוצפה, להתנשאות ולהתגדל על כולם.

ואינו יכול לשוב שיש בעולם מי שגדול ממנו במעלה, לזאת כאשר שמע שבני ישראל זכו לנסים גלויים כאלו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף וכו', וכבודן של ישראל מתגדל בכל העולם כולו, כמו שכתוב (שמות ט"ו י"ד) שמעו עמים ירגזו חיל אמו יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום וגו', נמצא שיש אומה בעולם, ארבע מאות פרסה רחוק ממנו, העומדת בכבודה של עולם יותר ממנו, וזאת לא היה יכול לשוב בשום אופן, ומיך בא ללחום עמהם, אף על פי שבני ישראל לא גרמו לו שום רע, ולא נגעו בשלו מחוט ועד שרוך נעל, ומה היה איכפת ליה שבני ישראל הולכים במדבר ברוב פאר וכבוד, אלא שזו היא קליפת עמלק "רס", להתרומם ולהתחנף בגיאותו בלי שום טעם ודעת.

הכל יכול גם בזמנים שהעולם מונהג, לכאורה, בדרך המקרה הטבע. אם כן התכלית הנדרשת מאתנו היא לא זו בלבד שנודה לה על ניסוי עמנו, ונחגוג לו את חגיגו, שהינם זכר לאותם ניסים שנעשו לנו, אם נסתפק בזה לא הגענו למטרת ה' בניסוי עמנו, אלא רק אם נלמדו ונעיינו בניסוי הגלויים, ונעמיק בהם ללמוד כי אין עוד מלבדו, ושלטתו יחברו ככל, ונעתיק את לימוד האמונה הזאת לחיי היום יום שלנו * להבין בינה שגם הם ניסים ונפלאות יום יום רגע רגע, וכמו שאומרים אנו בנוסח "נשמח כל חי": אילו פינו מלא שירה כיום... אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו, על אחת מאלף אלפי ורוב רבי רבבות פעמים הטובות ניסים ונפלאות שעשית עמנו, המורה לפי החשבון על מיליוני ניסים, וכי ראינו מיליוני ניסים שנעשו עמנו ועם אבותינו? אלא מדקדק הרב "שומר אמונים", דודאי הכוונה גם על הניסים הטבעיים והנסתרים שאין סוף וקץ למניינם כבריאה וכברואים ככל עת ובכל רגע.

ורק אז מגיעים אנו לתכלית רצון ה' במטרת ניסוי הגלויים והמפורסמים כנס מצרים וכיוצא, שיש בהם כדי לתת כח אמונה לכל הדורות גם כשיפסקו הניסים הגלויים וההשגחה תהא באופן של הסתר, וכפי שדקדקנו לעיל ממעשה בבנו של רבי יוסי דמן יוקרת, המוכיח כי הקדוש ברוך הוא מקפיד על ניסים בחינם ואינו עושה ניסים בחינם, ואם כן ניסי מצרים וכיוצא בהם המפורסמים, היו נצרכים כמכותם ובאיכותם בדיוק כפי שנעשו לא פחות ולא יותר, ויש בהם כדי לפרנס את עצמנו באמונה לכל הזמנים ולכל המצבים, וזאת בכך שנתכונן להעתיק את ההשגחה שראינו אז בגלוי לאירועי ההשגחה הנסתרת של עתה.

ויש להוסיף, דבמקרה יש בהם מספיק ללמד אמונה לכל הדורות שיבואו עד ביאת משיח צדקנו, שהרי אם אין בהם מספיק הרי שצורך שיהיו ניסים נוספים, ואם אין נעשה לנו ניסים כמותם, הרי שבתורה יש די ומספיק בהם ללמד אמונה לכל הדורות ואין צורך

לאחר שבארנו כל זאת, נבוא לעומק מצות "זכור את אשר עשה לך עמלק". הלא מצינו שפרסם הקדוש ברוך הוא הכוונה על מלחמה בעמלק מדור דור, הרי לנו ברור שזו מלחמה מתמשכת בכל דור ודור. ונבארנו בהרחבה להלן פרשת "כי תצא" ענין מלחמה זו, והכיבוד מלחמה זו בהקפדה ביותר שאת בימינו, ומה תפקידנו במלחמה זו עד שיבוא הגואל. ועיקר הטעם הוא על כי זינב בנו את הנחשלים בזמן שהיינו בבחינת "עניף ויגע ולא ירא אלקים", והיינו חלשים פיזית מגלות מצרים, ונפשית - שהרי זה עתה יצאו ממ"ט שערי טומאה, ומצבם של עם ישראל היה אז בשלב של החלמה לרפואתם ולחזק נפשם, וכנא': "עם זו יצאתי ליי" שהיה נצרך ליצרם מתורש, ובמצב רגיש זה בא עמלק עליהם כאשר ידאה הנשר (כלשון אוה"ח הק'). ולקרר ולצנן את אימת אומות העולם מישראל, ועוד גם לטמאם, וכמו שפירש רש"י אשר קרן בדרך ב' פירושים: קרן - צנן והפשידך, וכן מלשון קרי וטומאה.

וכבר שבמלחמתו עם ישראל בעת הזאת, צינן וקרר את אמונתם, בהיותם עד עתה מתחזקים מיום ליום באמונתו ובטחונו יתברך, ובא הוא ונכנס לאמבטיה רותחת, ואף שירע שיכווה אלא שעז היה רצונו לצננה לאחריים, להטיש ולטשטש את ניסי ה' להוריד את האימה והתפעלות של "אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד", שאת זה לא יכל עמלק לסבול, הרי שמלחמת עמלק לא הייתה על מנת לעצ - פיזית, שהרי ידע שיכווה, אלא על מנת להרוס את היחודיות של עם ישראל להחשב בעיני עצמם כעם שמעל הטבע, וכמו שיבואר עוד להלן. ולכך מלחמת לה' בעמלק שהכריז מלחמה באמונת השגחתו יתברך, וקרר וצינן את אמונתם ובטחונם של ישראל לומר, "היש ה'?

בקרבו אם אין", והצלילי במעשהו זה להטיל ספיקות אצל בני ישראל באמיתות האמונה, ולסלפה בשטותים והבלים.

ד. מעשה עמלק נבע מקינאה ביחוד האמונה שנתייחדו בה ישראל

הארכנו לקמן בפרשת "כי תצא" לבאר כי יסוד שנאת עמלק את ישראל, היא מסיבת קנאתו ביחוד עם ה' המיוחדים בכך שהינם עם שמעל הטבע והמזל, ומעל כל הנהגת המקריות העוטה על העולם ומטעה את כל בני העולם באחיות עינים החיצונית, ואילו עם ישראל הינו עם שכרת ברית עם אלוקיו להיות לו לעם סגולה, וה' לו לאלקים באופן ישיר, ללא מסכים ומעטה טבעי.

התיקון של קוץ ודרדר תצמיח לך

ומהו תיקונו של אדה"ר אחר אכלו מעץ הדעת? וקוץ ודרדר תצמיח לך (בראשית ג יח). שכתבו הספרים שאות דלת של תיבת אחד בפסוק שמע ישראל רבתי כדי שלא נחליפה באות ר' ולקרותו ח"ה' אלקינו אחר ח"ו. וכן בפסוק לא תשתחוה לאל אחר האות ריש רבתי כדי שלא נקרא בטעות לא תשתחוה לאל אחד ח"ו. הנה החילוק בין אותיות ריש ודלת הוא הקוץ שעל צד הימין של ראש הדלת משא"כ באות ר'. והענין הוא שקודם אכילה מעץ הדעת ההבחנה בין אחד לאחר ובין הקדושה והטומאה היתה ברורה משא"כ אחר שנתערב טוב ברע ורע בטוב. וזהו היה כוונת השי"ת באמרו לאדם וקוץ ודרדר תצמיח לך כלומר מעתה יש בקרבך המלחמה עם יצרך, ומוטל עליך להבחין בין הטוב והרע, בין האחד והאחר, בין הרשע הצופה להמיתך ובין הצדיק שהוא הטוב הרוצה להנחילך עוה"ב. מעתה כל מלחמותיך טובבות על ציר הכרת הקוץ דהיינו להבחין מהו רצונו של הקל האחד בתוך עירוב דרדר אותיות ד' ור'. ולכן ביוה"כ דוחפין השעיר נעזאזל מהר שהוא צוק אותיות קוץ (יומא טו). דהשעיר נושא עליו עוונות בני ישראל, מפני שעשו שהוא איש שעיר מעין קליפת הנחש, גרם על ידי פיתויו לסלק הקוץ של אחד וכדאיתא (בב"ר נג ה) שעמלק הפקיד אצל הקב"ה תבילות של קוצים. וע"י כפרת וטהרת יו"כ חוזרים אלינו כל הקוצים של אחד.

אבל השאילה היא איך יחזק אדם את עצמו לא לשכוח עבודתו של קוץ עבודת אחד אות דלית ולמנוע את עצמו מבלבול פיתוי הנחש המפילו בחלקו של ריש? התשובה מרומזת בתיבת "וקוץ" שבגמטריא רב. שפיתוי הנחש להחטיא את האדם הוא להחליש תחילה את ה"רב" דהיינו האמונה בנחות עצמיים והצלם האלקים שבהם נברא. אבל אם יהודי ירגיש שהוא רב ויאמין בעצמו שמשפיע ברכה וקללה לכל, ובודאי היה יכול להבחין אם הבחירה אשר היא לפניו באה עם קוץ בראשה או לא. וזהו מה שאמרו חז"ל שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות. מהו כפל הלשון צדיק וצדיק? י"ל שחכמינו מדברים על אדם אחד. שיש ב' בחינות של צדיק השייכת בכל אדם. דיש ב' מיני עבודות - איתכפיא

דרדר שבגמטריא ב' פעמים צדיק. ועמלק מתנגד למעלה זאת של דרדר כמו שמרומז בפסוק (שמות יז טו) מלחמה לה' בעמלק מדר דר אותיות דרדר.

12 בים מאמר מ' יצ"ב א"עס' דדד רכו

ב. מטרת הניסים המפורסמים כדי שמהם נודה בניסים הנסתרים

ויש לבאר זאת על פי דברי הרמב"ן בסוף פרשת "בא":

מטרת הניסים המפורסמים כדי שמהם יודה האדם בניסים הנסתרים. ונתחיל ביישוב השאלה האחרונה שהזכרנו, מדוע תקנו לנו חכמים מצות זכירת עמלק דוקא בפורים, כי בחשוכה לשאלה זו טמון היישוב לכל התמיהות הקודמות שהזכרנו.

כבר הארכנו לעיל בפרשת "בא", שמטרת הניסים המפורסמים שעשה ה' לעמו אין מסתיימת מטרתן בעצם הנס גרידא, אלא מטרתן שמהם נלמד להמשיך את אמונת ההשגחה גם על המקרים העטופים במקריות וטבעיות החיים, ונשכיל להבין שאין הם מקרה כלל אלא ניסים נסתרים. הרי שכל ניסי התנים הינם בגדר "אמצעי" ואינם מטרה בלבד לעצמן, אלא המטרה היא שמהם נשכיל להתכונן ביכולתן הבלעדית והשגחתו של

כי זה ברור שאין לומר שקנאת עמלק היתה על הניסים הפיזיים והחומריים שהיו לעם ישראל במצרים בלבד, שהרי נתבונן, אם היתה הכנתם שניסים אלו שעשה ה' לעמו - יותר לא יהיו, אם כן על מה עברתם שמרה נצח לישראל, וכי בשביל דבר שהיה ויותר לא יהיה יש מה לקנאות ולשנאות, וכי באדם שהיה פעם עשיר ועתה אינו עשיר, היש מה לקנאות בו עד כדי שנאה ותחרות בשביל שפעם היה עשיר? אלא ודאי היה ברור להם שניסים גלויים אלו גם אם לא יהיו עוד כמותם, מכל מקום הקנו להם ניסים גלויים אלו קנין עצום שמתמשך ללא הפסק, כי כל תכליתם היתה למטרת הניסים הנסתרים, והבינו בכיור שכן חידש ה' עמהם הנהגה מיוחדת - הנהגה שמעל הטבע והמקרה, וזו הנהגה שתתמיד עמם לנצח להיות עם מיוחד להשם הקשור עמו בקשר רוחני בל ינותק לעולם, ולעולם זוהי מנת חלקם להיות תחת ההשגחה העליונה, וקיומם והצלחתם מהקמים עליהם לעולם תהא שלא בדרך הטבע, וגם אם הניסים יהיו בהסוואה ולא נראים בגילוי - בעצם הכל יסתובב לטובתם, וכל הסיבות והגורמים הטבעיים ישגנו לטובתם. והבינו שכאן קשר איתם הבורא קשר אדוק ובלעדי ללא שיתפות שום שליטה וזה של טבע מזל או כישוף, ובשביל צינון יחודיות זו שהיא לנצח, קפץ עמלק לאמבטי רותחת לצננה לאחרים.

ולצנן את עם ישראל עצמו מאמונה זו של הנהגה ניסית, ועשה זאת בכך שבא ולחם עמהם, להורות לכל העולם ולעם ישראל עצמו שהינו עם ככל העמים, ואפשר וניתן להלחם בהם ואין בהם שום יחודיות מסוימת, ומה שהיה פעם ניסים עמהם סמך עמלק שישתכח וישתקע, ואף יורשטש אחר שיוכיח לעולם שהנה והאלקים עזבם, ואם כן הרי שעמלק לחם לא רק על העבר של עם ישראל להכחישו ולטשטש, אלא בעיקר לעקור את יחודיות ההנהגה העתידה הנצחית של הבורא עם עם ישראל, הנהגת "אין עוד מלבדו".

לסיכום, עמלק לא נלחם על הכחשת הניסים הגלויים שהינם "אמצעי", אלא על הניסים הנסתרים שהמה "המטרה", ועל כך נלחם עמלק בנו להכחיש ולטשטש את אמונתנו בהם, ונרחיב בזה להלן בקטעים הבאים.

16 ה. מלחמת עמלק הינה מלחמה תמידית

נצטוונו או בזכירת מעשה עמלק, לזכור את רשעותו וטומאתו שחיבל באמונת ובקדושת עם ישראל, והמצוה להלחם בו היא בכל דור דור, והראיה היא העובדה שכביכול במחייבת עמלק תלה ה' את שלימות שמו וכסאו, וכנאמר: "כי יד על כל י-ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור", ודרשו אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימתה זכרו של עמלק, ומאחר ובכל דור דור מתכים או לשלימות כסאו של הקב"ה שתלוי במחייבת עמלק, הרי בהכרח שמוטל עלינו בכל דור דור להלחם בו.

- 1. נצחונינו את עמלק תלוי בזה שנחרד ביותר את יחודיותנו שהיא באמונה זו של השגחה פרטית בניסים הנסתרים דוקא, שבשבילה נתעוררה קנאת עמלק עלינו

מאחר ונתבאר שמלחמה זו הינה תמידית, כמה יחשב נצחוננו במלחמה זו, הלא בזאת שנשיב אל לבנו שהשגחתו יתברך תמידית ופרטית.

17 ז. המן מזרע עמלק היה, ואחז בדרך אבותיו להרוס ולקלקל את יחודיות אמונתנו שהיא להאמין בהשגחה פרטית

המן מזרע עמלק היה, ואחז בשיטת אבותיו לטשטש את ניסי ה' ולקעקע ביצתם ומעמדן של ישראל, וכי אין להם שום יחודיות, והוא אומר שעם ישראל עם מפורד ומפורד בין העמים וכו', ונקט כתיאור המשפיל את עם ישראל להורות כי אין לו שום יחודיות וסגולה, ולא יתכן שבחר ה' באומה שפלה זו לייחד שמו עליהם, וכך שלא תהא לו סתירה מכך שסוף סוף אנו עם עם היסטוריה של יציאת מצרים קריעת ים סוף, כהכרח שנקט בהסברים שונים לטשטש ולהכחיש את כל ניסי ה' הגלויים עמנו, כדי להצדיק עמדתו בהשפלת עם ישראל, וכמו שנבאר עוד להלן.

שהרי נתבונן, אם תהא מלחמתנו בעמלק המטשטש ניסי ה' המפורסמים כניסי מצרים וכיוצא, ונכחישו ונשקרו ונמחקו מקרבנו, ונחזק אמונתנו כי אכן ניסי ה' המפורסמים הינם ניסים, הרי שבכך לא סיימנו למחותו, ולא בכך תחשב תכלית נצחוננו אותו, שהרי מטרת הניסים המפורסמים כדי שמהם יודה האדם בניסים הנסתרים, כמבואר ברמב"ן לעיל, ואם כן אחר שכל יסוד אמונתנו בניסים הנסתרים הינו מכת הניסים המפורסמים, הרי בהכרח שעמלק רצה לטשטש את הניסים המפורסמים כדי לעקור מאתנו את יסוד אמונתנו בניסים הנסתרים, שזו תכלית רצון ה' הנדרשת מאתנו, ואם כן אם נכחיש את עמלק בניסי ה' המפורסמים בלבד ונאמת אותם בלבד, ואילו בניסי ה' הנסתרים ומלוכשים ועטופים בדרך מקריות וטבעיות לא נכחיש את עמלק, ונתפתה חס ותלילה לאמונת המקרה, או שנסתפק למראה תוש העינים המורה על תפקוד העולם בדרך סיבה ומסובב, ונתעלם ממצות האמונה המחייבת להאמין שאין עוד מלבדו, הרי שטרם מחינו את עמלק, והחטאנו את מטרת מצות מחייבת עמלק, שהרי עמלק טשטש את ניסי ה' המפורסמים במטרה של קל וחומר לטשטש את ניסי ה' הנסתרים והטבעיים, ואם נכחישו רק בכך שנאמין, ונחגוג את חגיגנו ומועדינו המורים על ניסים המפורסמים כגון פסח וחנוכה, עדיין לא מחינו את שיטתו ורשעותו של עמלק, שהרי מעיקרא קנאתו בנו לא היתה על הניסים שהיו בעבר, דמה יש לקנאות על העבר שעכשיו אינו, אלא קנאתו היתה על יחודיות המשכיות ההשגחה פרטית עלינו גם כשהיא מוסווית ועטויה כמעטה טבע, ועל כך היתה עיקר כוונתו במלחמתו בנו ובטשטוש הניסים המפורסמים, כדי שלא ישאר בידינו לימוד לניסים הנסתרים, שכאמור מטרתו היתה בקל וחומר לטשטש את ניסי ה' הטבעיים, אם כן, הרי שרק בכך שנראה באמונה שלמה את השגחתו יתברך עלינו ונתפעל מגיטו ונפלאותיו גם כשהם באים בדרך צירוף מקרים כביכול, ועם כל זה נודה לו ונשיר לו ונהללו, הרי שבכך הגענו למטרת הניסים המפורסמים, ועקרנו את טומאת עמלק, וכזה נצטיין בנצחוננו אותו.

וכמו כן פשוט עוד לומר, שעמלק אכן לא העלה בדעתו להכחיש מעם ישראל את הניסים הגלויים, שהרי וכי יעלה על הדעת שיתכחש

ח. מרדכי ואסתר באו לחזק באופן מתורכחם את יחודיות אמונתנו שאין שום טבע בעולם

מרדכי ואסתר הבינו שזו המלחמה בעמלק אינה מלחמה פיזית בלבד - כפי הנראה להשימד להרוג ולאבד, אלא בעיקר הינה מלחמה רוחנית בטומאת עמלק. וידעו שהנצחון תלוי רק בכך שיחזקו את אמונתן של ישראל, ולא די בניסים מפורסמים, אלא בעיקר בניסים המלוכשים בדרך טבע ומקרה, וכאמור לעיל שזו תכלית מחייבת עמלק, וממילא תיבטל מזימתו של להשימד להרוג וכו'.

ואם כן, דרך הלחימה היא לא בשיטות לביטול המזימה אלא בחיזוק האמונה, ולכך הכריזו צום וזעקה לה', ולאחר שניצלו עם ישראל ונעשה הנס, אזי חשבו מרדכי ואסתר, מה לעשות היאך לחדד את סוף ההצלה ולהורות לדורות שלא היה באופן של שכנוע בדרך סיבה ומסובב לבטל מזימת המן, אלא מהחל ועד כלה כל הנס נעשה אך ורק בהשגחת ה', וכזה לנקר את עיניהם של המינים המטעים מאמונת ה' ומאמיתות השגחתו, ולפי שהרי סוף סוף הניסים באופן החיצוני היו בדרכים טבעיים, נתחכמו המה בחכמתם וכרוח קודשם לנסח מגילה בדרך של צירוף מקרים דוקא, ועל צירוף מקרים זה לצוות לעם ישראל לשמוח שמחה גדולה ויתרה, משלוח מנות, מתנות לאביונים, משתה שמחה, ולהודות לה' יותר מהניסים המפורסמים, כי דוקא בזה טמון זרד מחייבת עמלק, וכמבואר דעיקר מחייבת עמלק תלויה לא בהודאתנו ול הניסים המפורסמים גרידא, אלא בהודאתנו גם על ניסי ה' מסובכים בדרך מקרה, משום שבזה נבוא להורות בקל וחומר הפוך, שהרי עמלק בא בשיטה לטשטש ולהכחיש את הניסים המפורסמים כדי שבקל וחומר נטשטש את הניסים הנסתרים. ואילו מרדכי ואסתר הורונו יצור קל וחומר הפוך, אם המקרים והטבעיים ניסי ה' המה, ויש להורות עליהם, קל וחומר על ניסים המפורסמים, ואדרבא ניסי ה' המפורסמים יטרטן להורות על ניסי ה' הנסתרים. דרכו של עמלק להפוך את הנס טבע, על כך באו מרדכי ואסתר להורות כי הטבע הוא נס וכי אין עוד לבדו, וכזה לעקור את מזימתם ליקח את יחודיותנו, כי אין שום הסבר

20 ט. אין אומרים הלל בפורים - המגילה הכתובה בנוסח "הסתר" היא ההלל, להורות שההודאה בפורים על הנסתרות כעל הגלות

והוא הטעם שאמרו בגמרא (מגילה י"ד ע"ב): מדוע אין אומרים הלל בפורים? אמר רב נחמן, משום שהמגילה היא ההלל, בכוונה לא רצו חז"ל לתקן לנו הלל, ואף שבמגילה לא מפורש ההלל והשבח כמו אילו היינו משבחים על הנס בהלל עצמו, שהרי במגילה נסתר שם הנס וכדאי ביותר נסתר שם השבח לה, אלא כאמור דלא רצו חכמים לקלקל כוונת מרדכי ואסתר והיא שנודה ונשבת לה דוקא מתוך מגילה המנוסחת בהסתר ולא בגילוי, להורות דהעיקר בפורים הוא ההודאה על הניסים שבאו בדרך צירוף מקרים, ולכן השאירו שהקריאה בציבור תהא אך ורק מגילה לבד הכתובה בדרך סיפור מקרים, ומתוך סיפור זה נקום ונכריז בשמחה - "אין עוד מלבדו", ובה נעקור מהשורש את אמונת המקרה, ונעתיק לאמונת ההשגחה.

י. הטעם לשמחה היתרה שחייב אינש בפורים, להיות שהוא מעין שמחת העתיד שתושלם הדעת ביחוד אמונתו שאין שום טבע בעולם

21 והטעם לשמחה היתרה, היות וכאן טמון סוד השמחה האמיתית, שהיא כל ציפיינתו ותקוותו לימים העתידים לבוא עלינו, היא כעבור שאז תהא שלימות הדעת שאין עוד מלבדו לל, וכל הנהגת הטבע הנראית לעין הינה אחיזת עיניים, וכמבואר ברמח"ל "בדעת תבונות" שתכלית הטובה לעתיד היא שיהגלה סוד יחודו השלם, והיא הסיבה לשמחה הגדולה שתהא לעתיד - "אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רינה" כי עיקר הגלות היא גלות הדעת, וממילא עיקר הגאולה היא גאולה הדעת, והשמחה תלויה בשלימות הדעת, וכמבואר בבבאי: "וגר זאב

עם כבש ונמר עם גדי ירכין", "ושעשע יונק על חור פתן", דהיינו יתבטלו הצער והמריבה, וזאת מתוך שתושלם הדעת, וכנאמר: "לילמדו עוד איש את רעהו לדעת את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנו ועד גדולם", ואפילו הדוממים ידעו את ה', וכאומרנו בימים נוראים וידע כל פעול כי אתה פעלת ויבין כל יצור כי אתה יצרת, ומובן במדרש ("שוחר טוב" תהלים ממוזר עג), שלעתיד כשבשוגג אדם ישכו ויבוא לקטוף תאנה בשבת, תצווח ותאמר לו: שבת היום. (וכמוכח בחשוכה להרב ה"כ"ן איש חיי דאף לעתיד ישרא יצה"ר לענין שוגג).

ומכיון שמשמעות חג הפורים להשריש בנו את הדעת שאין עוד מלבדו, שהיא כל שמחת העתיד, לכך בתג זה יש בו משמעות העתיד.

22 יב. "אכתי עבדי דאחשורוש אנן"

ואפשר דזהו כוונת הגמרא במגילה י"ד ע"ב, כדברי רבא דמה טעם אין אומרים הלל בפורים משום דבהלל אמרינן "הללו עבדי ה'", ואילו אנן אכתי עבדי אחשורוש אנן, כלומר אנו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, דמפרעה נגאלנו, לכן אומרים הלל בפסח, אולם עדיין אנו עבדי אחשורוש, והוא תימה מה הכוונה בזה שנגאלנו מעבודת פרעה ולא מעבודת אחשורוש?

אלא הכוונה היא כך, כיון שאנו בעידן הסתר פנים והניסים עטופים בהסוואה של סיבות ומקרים, הרי שאנו עדיין עבדים ומשועבדים למראה עינינו, וטרם נגאלנו משעבוד זה לראות דבעצם אין עוד מלבדו, וכל הסיבות אינם אלא מבלתו יתברך.

דאמנם לגבי הניסים המפורסמים נגאלה דעתנו ואינה משועבדת להטמטם לטשטשם, וכמו שנתפשט פרעה להכביד לבן בניסים המפורסמים של מצרים ולהכחיש ניסי ה' הגלויים ממש, שהרי מי טפש שיתלה את נס יציאת מצרים במקרה ובטבע, והלא המכות וקריעת ים סוף מפורסמים הם בתורה ובעולם, הרי זו טפשות להכחיש ניסים מפורסמים כאלו, אולם עדיין עבדי אחשורוש אנן, עדיין אנו בגלות הדעת לגבי ניסים כדוגמת ניסי אחשורוש שמלובשים המה בציפוף מקרים בניסים יום יומיים, כגון, עצם קיום כבשה בין שבעים זאבים, שקמים להם טפשים - שיותר מתאים לקרוא, להם טפשים מאשר אפיקורסים - ומכחישים את סוד קיומינו שהוא מכח גדול הרועה שמצילנו, ולקום ולתלות את קיומינו בנשק וכח.

וכמו כן עדיין אנו בגלות מלתלות את פרנסתנו ובריאותנו רק בכורא מבלי להתייחס להשתדלות, ועדיין אנו בגלות מלראות את כל מאורעותינו אך ורק כתוצאה מגזירת שמים, והוא אכתי עבדי

דאחשורוש אנן, דהיינו כמו שעדיין יש למתעקש והכופר לבוא ולומר שהצלת עם ישראל נעשתה על ידי אחשורוש שהשתכנע לדברי אסתר להפר עצת המן וכדומה, כן הוא בייתר הניסים הטבעיים, ולבלכול זה עדיין הננו עבדים, שלדאכוננו רבים מאתנו עדיין בגלות זו, לשפוט לפי מראה עיניהם ולטעות במה שהעין מטעה אותם, מה שאין כן בניסים המפורסמים כניסי מצרים "עבדי ה' אנן" - ידעינן שפיר לייחס את הניסים שארעו בהם לה' בלבד, הילכך אין אנו יכולים לומר הלל על ניסים המלובשים בטבע כנס פורים, אחר שאין לנו את שלימות ההכרה באופן המספיק כמו בניסים הגלויים, אולם הכרה שלמה בניסים הנסתרים תהא לנו רק לעתיד, ואז נוכל לומר הלל גם על ההנהגה הניסית המלובשת בטבע.

ולכן כאמור, כדי לתודד לנו את האמונה גם בניסים בדרך הטבע והמקרה, השאירו לנו חז"ל שיהא ההלל מתוך המגילה דוקא ולא כאמירת הלל ככל החגים, והוא כדי לצאת "מעבודת אחשורוש", היינו לצאת לחירות הטבע המטשטש הניסים שזו עבודת שעדיין אנו בה, וזאת בכך שנקרא את המגילה בלבד בדרך סיפור מקרים, ונעקרים מאמונת המקרה לאמונת ההשגחה, ונשמח ונעלו בהם על הצלתנו ופרדת נפשנו כמו ששמתים אנו בניסים המפורסמים

ובזה יובן טעם מצות השיכרות בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, והוא על פי מה דאיתא בתז"ל (ויק"ר ט, ז): "כל הקרבנות עתידין להיבטל חוץ מקרבן תודה", שמעתי בשם רבי אפרים זיצ"ק זצ"ל דהקשה מה שייך קרבן תודה לעתיד, והלא השפע והטובה לעתיד יהיה תמידי בכל רגע, ולא יהיו פגעים רעים שינצלו מהם בני אדם ושיצטרכו להקריב תודה עליהם?

והשיב, דלעתיד יתברר אצל כל אחד טעמו וסיבתו של כל סבל וסבל * שסבל בגלות, וכל אכזבה שהיתה לו בימי חייו שעליה קצף וזעם - כמה היתה זאת לטובתו ומה פעלה כל מכה ומכה, ומה נחנן בנשמחו מכל צער וצער שסבל בעולם, ואז ימלא פיו תודה לה' על שנתייסר, ועל כך יביאו בני אדם קרבנות תודה, על הפעולות הנסתרות שנעשו עמהם שהיו נראים כרעה ואינם אלא טובה גמורה.

היום גישתנו שונה לב' ההנהגות של חסד ודין, את החסד מקבלים בסכר פנים יפות, ואת הרע בפנים זועפות, אולם אליבא דאמת, אין להבדיל בין ב' ההנהגות, כי שניהם נובעים מחסד ה' ומרחמנותו, ובעצם כל הקושי שבקבלת הדין הוא מפני שהטבע והמקרה מכסה מעינינו את השגחתו הפרטית, ותולים אנו את ההנהגה המאכזבת את רצוננו בסיבות ובגורמים, וקשה לנו לראות בהנהגת הדין את יד ה' הבלעדית, ומכך כועסים וזועפים אנו על הסוכבים אותנו הנראים לנו בגורמים לאכזבתינו. ולכך בזמן זה של פורים שכאמור מוחים אנו את עמלק בכך שמכריזים אנו דגם הטבע והמקרה הינו בהשגחה עליונה ואין טבע ומקרה כלל, אין ב' הנהגות בשורשן, אלא בעיקרן הכל הנהגה אחת של חסד ורחמים, ואם כן הכל טוב ואין שום רע בעולם כלל, כפי שתהא ברורה ומוחשית אמונה זו לכל לעתיד, ושלכך יברכו לעתיד על כל הפורעניות שעברנו בגלות - "הטוב והמטיב" פ"כ כך גגגישו בחוש באמת, ולכן חייבים אנו להשתכר בפורים - שיש בו בחינת גילוי דעת זה, עד שלא נכחין ונבדיל בין בחינת הרע - ארור המן, לבחינת הטוב - ברוך מרדכי, אלא שיהא אצלנו הכל טוב ונשמח בהכל ללא הבדל.

טו. המנהג להתחפש בפורים - להורות כי מציאות הטבע הינה תחפושת חיצונית העוטה על ההשגחה, מאחר והוא סוד שמחת הפורים לגלות אמת זו

וכמו כן בזה יובן טעם מנהג ישראל להתחפש בפורים, דההתחפשות מורה על חיצוניות המטעה מהמציאות האמיתית, והוא המצווה

The Torah describes Amalek as "the one who chanced upon you on the way" (*Devarim 25:18*), because Amalek views all events as mere chance. Amalek is further described as "not *yirei Elokim*" — they did not fear G-d as He is manifest in nature. They refused to recognize G-d's connection to the world and the events that occur within it. As atheists, they even denied the intervention of *elohim* *acheirim*, of other, secondary intelligent powers. So they attacked us "baderech," on the path. This word is used consistently in describing Amalek's attack in *Beshalach*, in *Ki Savo*, and in *Shmuel*. Perhaps the significance of this is that one who believes in an intelligent divine force that created and guides the world believes that the world has a purpose and goal — a *path* that has been designed for it. An atheist, who believes only in random chance, denies such a path. He claims that the occurrences are random and unrelated, not part of some master plan. Amalek attacks us on our path to receive the Torah, challenging the concept of a path, which signifies purpose and meaning in the world.

This explains another word used in conjunction with Amalek: *machar*, "tomorrow." Moshe joins Yehoshua to fight Amalek "to-

morrow" (*Shemos 17:9*). Similarly, in the megillah Esther tells the king she will inform him "tomorrow" concerning Haman (*Esther 5:8*). We who believe in G-d, who has a master plan for the world, have a tomorrow. Amalek, the atheist, has no tomorrow, only the present, a chance accident that may or may not continue.

Amalek in *gematria* is *safek*, "doubt." Amalek's adamant doubt that G-d has a connection to world events weakens belief by introducing doubts. This is the meaning of our Sages' statement that as long as Amalek exists G-d's Throne and His Name are incomplete (*Tanchuma; Ki Seitzei 11*). G-d's Throne represents our recognition of His rule over the world. His Name signifies the divine attributes with which we relate Him to the totality of experience. As long as Amalek exists, recognition of Hashem is only partial and diminished.

G-d's Throne is the representation of His *malchus*, His divine providence in running the world. Amalek generates doubts and makes it difficult to see G-d on that Throne guiding the world. When Amalek is around, everything appears as chance, as coincidence or the result of social, political, and economic causes. Thus, the Torah refers to G-d's throne as "*keis*" instead of "*kisei*," omitting the *alef* (*Shemos 17:16*). When the *alef*, representing the one G-d, is removed from the *kisei* it remains "*keis*," hidden. The same verse refers to Hashem as *Kah*, spelled *yud* and *hei*. The four-letter Name of Hashem, *Yud-Kei-Vav-Kei*, connotes that G-d was, is, and always will be — past, present, and future. The first two letters of the Name, *yud* and *hei*, are the letters needed to form the words *yihyeh* and *hayah* — "will be" and "was," future and past. The second two letters, *vav* and *hei*, are the letters in *hoveh* — "is," present. As long as Amalek is a factor in the world, G-d can still be recognized from the past by studying the incidents of divine providence that occur in *Tanach*. G-d can also be discerned in the future by studying the prophecies found in *Tanach*, G-d's promises of future events of divine providence. But in the present it is difficult to see G-d's hand in the events of the world. Hence the part of G-d's Name that indicates past and future — the *yud* and *hei* — is intact, while the *vav* and *hei*, which indicate present, is removed.

עלינו בפורים להכריז כי אין שום מציאות לטבע, וכולו תחפושה והטעיה לאמת האמתית כי אין עוד מלבדו, וכדי לבטאות את תחפושת הטבע והמקרה והכחי ועוצם ידי שכביכול יש להם כח ויכולת בפני עצמם אף שבעצם הנם שקר גמור המטעה את העין - מתחפשים אנו כמו כן, להורות שכל הטבע והסיבות הנראות לעין שכאילו והם הגורמות מציאות שנעשית, אינם אלא תחפושת חיצונית המכסה ועוטפת ומסתירה את המציאות האמתית, כי אין עוד מלבדו.

חג פורים שבו נמשך חידוד ובהירות לאמונת "אין עוד מלבדו" בתוך הסיבות והמקרים, וכי כל הסיבות והמקרים אינם אלא תחפושה ואחיות עינים חיצונית בלבד. וזו עיקר מלחמת עמלק עמנו בכל הדורות, ובפרט בדורנו זמן עקבות משיחא, כמה ראוי לנו להכין עצמנו לקבל שפע אמונה מהיום הזה שהאור שמתגלה בו הוא מעין אור העתיד שיתגלה כמבואר, הרי שיש לנו אפשרות ביום זה להמשיך עליו מאור העתיד שיתגלה אז האמונה והיחוד השלם - עתה - לתוך חשכת הגלות שאנו בה, לחזק עצמנו באמונה זו של "אפס זולתו".

וככל שיחכם האדם כיום זה, יכין לבו להכיל אמונה זו בקרבו בייתר שאת, ומלבד המצוות המעשיות שיש לנו ביום זה כטעורת פורים משלוח מנות וכי, ירחיב לבו בתפילה כראוי, בשעת המגילה יתאמץ לחזק בלבו את אמונת אין עוד מלבדו, להודות לה על ניסיו הנסתרים כמו הגלויים, וכמה שיצליח ביום זה שלא להסיח דעת מהאמונה הקדושה של יחוד ה' באמיתות ובייתר יסודות האמונה, כן יירוש בקרבו עמוק עמוק יסודות אלו, ומה שיוכל עשות ביום פורים בנקל - יקשה

מאד לעשותו בייתר ימות השנה, לפי שזוהי סגולתו ויחודו של היום, ובכך יביא האדם לעצמו את הגאולה הפרטית במידת מה מעין הגאולה הכללית שתהא לעתיד במהרה כמבואר.

ע"י פורים - כי יוסף פ"א (ה' קה)

חודש אדר הוא זמן המסוגל לשמחה, הקב"ה טבע בו את הכח של שמחה לכלל ישראל. במה יחודו של חודש זה? אלא יש באדר פגישה עם בורא עולם. באדר רואים את הקב"ה ע"י הבחינה וההכרה של ההשגחה הפרטית, שכל המאורעות במגילה שהשתרעו על פני שנים רבות, היו שלשלת ארועים שהביאו לנס הגדול, מפלת המן, גדולת מרדכי והצלת עם ישראל. כל הנסים שהיו לפני פורים גגון ניסי יצי"מ וכו' היו ניסים גלויים, שינוי מערכות הטבע, ואילו הניסים שהיו במגילה הם היו בחיי היום - יום, שכל התנהלות העולם נראית לאדם כמובנת מאליה, ובכו"ז היה אפשר לראות את הקב"ה בתוך הטבע (כבר מובא בקדמונים שטבע בגימ' אלוקים)

לכן אמרו חז"ל: תורה שבע"פ בהר סיני כפה עליהם. הר כגיגית. הדר בימי אחשורוש קיבלו את התורה מרצון, מאהבת הנס שהראה את השגחת ה' בחיים היומיומיים. לכן אין אומרים הלל בפורים כי קריאת המגילה היא הילולו של היום, ומתוך הודיה להקב"ה על רחמיו והשגחתו מיד מתמלאים אהבה ושמחה בבורא עולם.

ולכן ביום זה ניתן לזכות באמונה ובטחון - זו סגולתו של יום זה. ולכן התפילה ביום הפורים נשמעת ביותר שנאמר כל הפושת יד נותנים לו - מידה כנגד מידה, מי שמאמין ומבקש - מקבל.

וזאת הסיבה גם למצוות היום - משלוח מנות ומתנות לאביונים, כי כשהודרת באדם האמונה כי הכל מאתו יתברך והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים ואין אדם נוגע במוכן לחברו, ממילא אין קנאה ולא תחמוד, אין צרות עין, אין הרגשה של כוחי ועוצם ידי וממילא תרבה האהבה והרעות בין הבריות ואז שולחים מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. וכן

32 PURIM: THE RESOLUTION OF ALL DOUBT

This can all be understood in light of the motif of recognizing divine providence in the world. In reading the megillah, we express the fact that history itself testifies to G-d's guidance of world events. Behind the myriad causes and effects, one can discern the hand of Hashem directing everything toward His goals. The Gemara says (*Megillah 16b*) that the parchment of the megillah needs *sirtut* — it must be scored with lines before the letters are written, just like a To-

rah scroll. The letters and words of the Torah represent the unfolding of events in this world. The almost invisible lines on the parchment upon which these letters are written represent the divine plan, the path that is already extant before those events actually occur.

The joy of Purim is the joy of knowing that this world has purpose and design and is not left to blind chance. There is no happiness greater than the resolution of doubt. Purim resolved the doubts caused by Amalek. This joy is expressed by the Gemara enjoining us to drink wine "ad d'lo yada" (Megillah 7b), becoming intoxicated until one cannot discern between blessing Mordechai and cursing Haman. One who has faith and trust in HaKadosh Baruch Hu, and realizes that it is He who runs the world, can feel secure even in a situation where his own lack of control is most apparent, where he is not even sure what is positive and what is negative. The realization that the world is not the product of chance and accident, but the creation of an intelligent G-d who gives it purpose and direction, gives the Jew a feeling of intense self-worth because he is of supreme importance in G-d's plan.

והימים מסוגלים למהפכות. והחודש אשר נהפך להם, ונהפוך הוא. צדיקים ז"ע, שעכשיו מאיר כוחו של משרע"ה, והיה כאשר ירים משה את ידו, וכמה שלפני פורים מתחזקים בה"כאשר ירים משה את ידו", ומשתדלים להיות מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין הלב, בזה הפרט, שרוצה בשנה זה, כך כפורים יהיה וגבר ישראל, וירם משה לשון עתיד, בכל שנה. ולשון חז"ל, בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה, בכל זמן. צדיקים ז"ע, בית יעקב אש מאיר בשבת שקלים, מטבע של אש, צורתו חקוקה. בית יוסף להבה, מאיר בשבת זכור. ניצוץ א' יוצא, לשרוף כל ההיפוך הטוב, וכל היצרים, וכל כוחות עמלק. ובית עשו לקש, זה בשיק פרה. ועכשיו הזמן מסוגל מאד. להלהיב הלהבה בכוחו של יוסף הצדיק, שכוחו מאיר בחודש אדר במיוחד כדאי מקדושת לוי ועוד ז"ע.

39

וגם המן הרשע שהיה מזרע עמלק, והיה בו כח טומאתו של עמלק, מצינו שהיה בו מדה זו של כעס וקפדנות, וכמו שרואים שאף שהיה לו כבוד גדול מאוד, שהיה משנה למלך, וכל העולם כולו, שבע ועשרים ומאה מדינה, אלפים ורבעות אנשים, היו כורעים ומשתחווים לו, בכל זאת וימלא המן חמה על אדם אחד ויחידו שלא הכניע עצמו לפניו, וכמו שאמר (אסתר ה' י"ב) אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך וגו', וכל זה איננו שוה לי וגו', ורצה להעביר את מרדכי מהעולם, אף שהיה יודע שכותו של מרדכי גדול מאוד, וכעסו היה גדול כ"כ עד שכמעט לא היה יכול להתאפק עד אשר הגיע לביתו.

40

ואיתא מצדיקים ז"ע כי כל אחד יש לו בחינה זו בתוך עצמו, שהרי הקב"ה משפיע כ"כ הרבה טובות לכל יחיד ויחיד, ברוחניות ובגשמיות, אלא שלפעמים קורים לו דברים שאינם הולכים כרצונו, כל אחד עם הנסיגות שלו לפי גילו ולפי מצבו, עם חברים, שותפים, ילדים, הורים, מחותנים, שכנים, או כבית, דברים קטנים או דברים גדולים, ואם היה מתבונן בדעתו בוודאי שלא היה בא לכלל כעס וקפדנות עבור דבר אחד ויחיד שאינו הולך כרצונו, אורי שהקב"ה מטיב עמו תמיד.

כ"כ, אלא שזהו כוחו של עמלק להביא לירי כעס וקפדנות מבלי התבוננות כלל.

ואיתא בקדושת לוי, ובתפארת שלמה, ז"ע, כי ע"י שאכל המן מסעורת אסתר המלכה, האירה בו כח של קדושה שיוכל להתאפק עד בואו לביתו, וא"כ מ"ש ק"ו כשעה שיהודי משקיע כוחות להכין עצמו לקראת חג הפורים שמאיר בו אורם של אסתר המלכה ומרדכי הצדיק, בוודאי שמקבל כח גדול של התאפקות מכעס וקפדנות לכל השנה כולה. ואיתא בתולדות, ומענד צדיקים, ז"ע, כי פנימיות חג הפורים הוא שלום ואחדות, ועל דרך שנאמר (אסתר ד' ט"ז) לך כנוס את כל היהודים, ולכן תקנו בו משלוח מנות איש לרעהו, היפוך ממה שאמר המן ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים, ולכן בשעה שיהודי משקיע כוחות בחג הפורים, בכוחו לנצח המדות הצעות שבו במשך כל השנה כולה.

37

ע"י חג הפורים שיש בו כח מחיית עמלק, אפשר להתגבר על מלחמות היצר במשך כל השנה כולה, ובפרט על מדת הכעס והקפדנות.

כל יחיד ויחיד יש לו מלחמות מרובות של היצר במשך השנה כולה, ועתה בתחילת השנה לפני ר"ח ניסן, כבר מוכנים למעלה לכל יחיד המלחמות שיהיו לו עד ר"ח ניסן חשני"ט, כל יחיד הוא עולם מלא לעצמו, וכל אחד יש לו מלחמות שונות במשך השנה, גדולות וקטנות, מדות, תאוות, רצונות, סוד מרע ועשה טוב, בין אדם לחבירו ובין אדם למקום, וכל אלו המלחמות הם מכותו של עמלק שהוא ראש לכל הקליפות, וכמו שכתוב (במדבר כ"ד כ') ראשית גוים עמלק, והוא היה זה שקפץ לתוך האמבטי רותחת, שכל האומות היו יראים להלחם עם ישראל, ורק עמלק קפץ ולחם עמהם, וזה קאי גם על מלחמות היצר של כל יחיד ויחיד, שעמלק הוא הראש והראשון הלוחם עם כל אחד מישראל, ולכן בשעה שיהודי מכין עצמו כראוי לקראת חג הפורים שיש בו כח מחיית עמלק, זוכה להכניע כוחו של עמלק, ומקבל כח מיוחד להתגבר על כל מלחמות היצר במשך כל השנה כולה.

38

ואת שכל המלחמות הם מכוחו של עמלק, מ"מ מדת הכעס והקפדנות באה במיוחד ע"י התגברות כוחו של עמלק, וכדאיתא בחז"ל,

וצדיקים ז"ע, כי עמלק היה בו כוחו ובתענוג של אדם ושל עשו, מדת הכעס והרציחה, וכמו שנאמר (בראשית כ"ו מ') ועל חרבך תחיה, ואיתא מהא"י הקדוש ז"ע, כי ראשית גוים עמלק ור"ת רגע, והוא מורה על בחינת כעס וקפדנות, ועל דרך שנאמר (תהלים ל"ו) כי רגע באפן, בחינת מהירות ובהלה, שאין בכוחו להתאפק לרגע ולא לכעוס, וזה היה ראשית ועיקר כוחו של עמלק, מדת הכעס והקפדנות, ולכן איתא מר' פנחס מקארין, ומעוד צדיקים, ז"ע, כי הכעס הוא אבי אבות הטומאה.

35

ודברנו כמ"פ בעז"ה בארוכה, וצריכים לחזור זה בזמן הזה, בימים אלו, שלכל א' יש דברים שניסה עשרות ולפעמים מאות פעמים, ולא הלך, וכבר מתייבש מזה, והייאוש הזה והרפיון בא ביותר מעמלק, אשר קרן, וע"ז רמז חז"ל האי מאן דאית ליה דינא כהווי הגוי שבתוכו, העמלק, לישתמיט מיניה עד אדר, אפי' דברים שניסו כל השנה, והרבה שנים ולא הלך, לישתמיט עד אדר, נתחזק עכשיו ביחד בכח גדול, ולהכה חזקה, שעכשיו הזמן, דבריא מזליה, עכשיו הזמן מסוגל מאד מאד מאד, ולכן כל יחיד יתחזק וישתדל לעמוד על המשמר, ויתחנן לאבינו שבשמים על עצמו, ועל משפחתו, ועל הילדים אשר חנן אלקים את עברך, שזוכה תמיד למלא רצון אבינו שבשמים בכל הענינים, ולא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד.

36

שבשנה זו יהיה המחיית עמלק על ענין זה. ונשתדל לזכור בעז"ה מצדיקים ז"ע ג' נקודות למעשה, בענין מלחמה הזה. א' ידוע מהרבה צדיקים ז"ע, מהבאר מים חיים, והקדושת לוי, ור' שלמה לוצקער, ובשפ"א, ור' צדוק, ותורת אמת, ז"ע, ועוד הרבה, [ומרומז בחז"ל ובקדמונים], שכל שנה בזה הזמן, נעשה קצת מחיה, ואבינו שבשמים מוחה מכל א' חלק מהעמלק שלו, לפי העבודה שלו בימים מסוגלים אלו.

וצדיקים ז"ע גילו, שנכלל בזה, שפשוט שא"א לנצח כל המלחמות של עמלק בפעם אחת, ורצון אבינו שבשמים שכל יחיד יקח נקודה א' או שתיים, לב יודע מרת נפשו, כ"א מה שיוודע איזה נקודה מיחדת, שקשה לו מאד לנצח, וזה מפריע לו מאד, וזה גודם לו ירידה עלילית בכל הענינים, וישתדל בכל כוחותיו שבשנה הזו יהיה המחיית עמלק שלו על הנקודה הזו, על הענין הזה, ויכוון ע"ז מאד בימים אלו, הן בלימוד התורה"ק בימים אלו, והן בתפילותיו, והן בכל הענינים שעושה בימים אלו, שבכח התורה והתפילה והמעשים שלו, ימחה העמלק שלו מזה הפרט, ובכית אהרן ז"ע כ' שטארקע לשון י"י כמה פועל, מה שיהודי מכון בכל פעולה שלו, שע"י שעושה זה, יהיה מחיית עמלק, וכו'.